

Inleiding

Er werden een aanzienlijk aantal oude manuscripten gestolen uit een klooster. De dief probeert er een chronologie in te vinden, wat hem maar gedeeltelijk lukt. Hij ontdekt erin dat een steenrijke avonturier een aantal bizarre bewoners in een huis genaamd *Malpertuis* heeft samengebracht: een sinistere taxidermist, een geile stadsambtenaar, een gek geworden verfwinkelier, drie vreemde oude vrijsters, een knappe jonge vrouw met vurige groene ogen en vlammende haardos, een wanstaltige krachtpatser, een gulzige geestelijke, ...

Terwijl iets of iemand steeds opnieuw de lichten dooft, volgen onverklaarbare maar gruwelijke feiten elkaar op, en verdwijnen de inwoners één voor één...

*Ik draag dit boek op aan mijn goede confrater en vriend
Jules Stéphane, van de Auteurs Associés.¹*

*Voor Stanislas-André Steeman, een ander lid van de Auteurs
Associés: Op bladzijde III van uw Mannequin Assassiné
hebt ge geschreven:*

*« Men zou dit huis tegen de grond moeten gooien:
Het werkt op mij als een monsterachtige domper.
Het verleden vreet het aan als een kankergezwel.
Ik kan het bouwsel echter niet doen ontploffen, zoals
we probeerden toen we kleine jongens waren ».*

Die woorden, Steeman, blijven door mijn hoofd spoken.
Ik zou *Malpertuis* onder hun vlag moeten plaatsen, als
ik er het recht toe had. Doch, zelfs als de vervaarlijkste
splinterbommen in haar schaduw ontploften, zouden de
ruiten van zijn voorgevel niet eens trillen.

J. R.

.....
1 Les Auteurs Associés: Tijdens W.O.II was de distributie van uitgaven
vanuit en naar Frankrijk verboden, tegelijk heerste er papierschaarste. Na-
dat Jules Stéphane de hand kon leggen op een onverhoopte stock papier,
vormde hij een tijdelijke vereniging van schrijvers, waaronder Jean Ray,
Thomas Owen en St. A. Steeman, die vooral met detectiveromans, inspeelde
op de amper te stillen leeshonger tijdens de bezettingsjaren.

MALPERTUIS

GESCHIEDENIS VAN EEN RAADSELACHTIG HUIS

JEAN RAY

ROMAN

INVENTARIS BIJ WIJZE VAN VOORWOORD EN TOELICHTING

De zaak van het Witherenklooster² was niet slecht verlopen.

Ik had er ettelijke kostbaarheden voor het grijpen doch, ondanks ik de eredienst nooit bijwoon, een ongelovige ben ik niet en alleen al het gedacht me kerkgerief toe te eigenen, zelfs al is het uit baar goud en zilver, vervult me met afschuw.

De brave monniken zullen rouwen om hun verdwenen palimpsesten, incunabelen en antifonaria³, maar ze zullen de Heer prijzen dat hij een oneerbiedige hand heeft afgeweerd van hun ciborien en monstransen.

.....
2 Norbertijnen worden ook wel Witheren genoemd naar hun witte habijt. Deze kloosterorde leeft volgens de regel van Augustinus. Averbode is een norbertijner abdij.

3 Een **palimpsest** is een hergebruikt stuk perkament dat een handschrift draagt. De bovenste laag van dit perkament (met de tekst erop) werd afgeschraapt, zodat het opnieuw beschreven kon worden. Een **incunabel** of wiegedruk is een boek of geschrift dat gezet is met losse letters en gedrukt vóór 1 januari 1501 in Europa. Een **antifonarium** is een koorboek met de te zingen psalmen tijdens het getijdengebed, een verplichting voor monniken, monialen en geestelijken met hogere wijdingen.

De zware tinnen koker die ik in een schuilplaats van de kloosterbibliotheek had ontdekt, kon naar ik meende wel eens kostbare perkamenten bevatten, waarvoor een verzamelaar zonder veel scrupules grof geld veil zou hebben, ik vond er echter slechts een hoop kattegekribbel in en hield de moeizame lezing ervan voor later.

Die gelegenheid kwam rond de tijd dat ik door de opbrengst van mijn zoektocht een welstellend burger was geworden, met bezadigde en redelijke verzuchtingen. Alleen rijkdom kan van een schelm een eerlijk man maken, gehoorzaam aan de wetten van de maatschappij.

Het is gepast dat ik wat uitleg verschaft over mijn eigen persoon. Ik hou het kort want mijn verleden vereist discretie.

Van huis uit werd ik voor het onderwijs bestemd. Ik doorliep de Normalschool waar ik een goede leerling was. Ik betreur het ten zeerste dat ik niet kan uitweiden over een filologisch eindwerk dat mij vanwege de examinatoren hartelijke felicitaties opleverde. Dat verklaart waarom ik zoveel belang stelde in mijn vondst, en me zo hardnekkig toelegde om een vraagstuk op te lossen dat uit ontzaglijk duistere gegevens bestond. Zo ik er op hoogst wonderbare wijze voor beloond werd, ligt dat waarlijk niet aan mij.

Toen ik de tinnen koker leeggehaald had en mijn tafel met vergeelde paperassen overladen was, moest ik het benedictijner geduld en de nieuwsgie-

righeid van mijn jeugd terugvinden om me op het werk te storten. Aanvankelijk met wat enkel een soort inventaris was.

Indien deze verzameling bladen zou voorgelegd worden aan een uitgever, zou dit een boekwerk van reusachtige afmetingen en van gering belang opgeleverd hebben, zozeer overladen is ze van zinloze uitweidingen, onbegrijpelijke beschouwingen en gepronk met twijfelachtige wetenschap.

Het kwam dus aan op schiften, ordenen en uitzuiveren.

Vier, zo niet vijf koortsig trillende handen hebben samengewerkt aan het opstellen van dit gedenkschrift vol geheimzinnigheid en ontzetting.

De eerste hand is deze van een geniale avonturier, een geestelijke, daar hij de bef⁴ droeg. Ik zal hem Doucedame-de-Oude noemen, om hem te onderscheiden van een van zijn gelijknamige afstammelingen, die eveneens het gewijd gewaad droeg: pater Doucedame. Deze laatste was een heilige priester, die het waard was vereerd te worden. Ook hij werkte mee aan het gedenkschrift dat de geschiedenis verhaalt van Malpertuis. Hij was, als het ware, de fakkeldrager van de waarheid doorheen deze vervloekte duisternis.

Aldus is Doucedame-de-Oude de eerste van vier – zo niet vijf – auteurs van het gedenkschrift,

.....

4 Een bef is witte gesteven, afhangende, halslap die gedragen wordt door de clerus, de magistratuur en de advocatuur.

en Doucedame-de Jonge de derde. Naar ik berekend heb, situeert het avontuur van Doucedame-de-Oude zich in het eerste kwart van de vorige eeuw⁵; het licht dat zijn kleinzoon, pater Doucedame-de-Jonge deed schijnen in het begrijpen van het gedenkschrift, lijkt te zijn ontvlamd in het begin van het laatste kwart.

De tweede opsteller van het gedenkschrift is een jongeman met een uitstekende opvoeding en, naar mijn mening, een behoorlijke ontwikkeling, doch gebrandmerkt door tegenspoed. Aan hem danken wij de kern van deze geschiedenis.

Hij is het centrum waarrond alles in woelige en angstaanjagende banen wentelt. Toen ik de eerste bladzijden van zijn hand las, meende ik dat het een dagboek betrof zoals jongeren er in de vorige eeuw een bijhielden, aangestoken door *A sentimental Journey* van Sterne.⁶ Naarmate mijn werk gestalte kreeg besefte ik mijn vergissing, en werd ik gewaar dat hij zich aan het papier toevertrouwd had in het schrijnend besef van een naderend levensafscheid.

In de metalen koker bevond zich voorts een klein notaboek bedekt met een zorgvuldig neergepend handschrift, dat het aantal medewerkers op vier brengt. Het is van de hand van dom Misseron,

.....
5 Dit slaat op de 19de eeuw.

6 *A Sentimental Journey Through France and Italy, by Mr Yorick*, uitgegeven in 1768, is de tweede en laatste roman van de in Ierland geboren Anglo-Ierse romanschrijver en geestelijke Laurence Sterne (1713 – Londen 1768).

een overleden abt van het Witherenklooster, waar ik de vruchtbare expeditie uitvoerde die me de tinnen koker had opgeleverd. Op de laatste bladzijde van het notaboekje, stond een datum geschreven, als een onwrikbare baken in de tomeloze vlucht van de tijd: 26 september 1898!

Op de vijfde en laatste plaats ben ik verplicht mij tot de scribenten te rekenen die, bijna zonder elkaar te kennen, Malpertuis een plaats hebben gegeven in de geschiedenis van de menselijke verschrikkingen.

Aan het begin van dit gedenkschrift plaats ik een kort hoofdstuk dat, alhoewel hij niet in de eerste persoon spreekt, gewis door Doucedame-de-Oude opgesteld werd. Dat maak ik op uit de overeenkomst in schrijftrant met andere tekstfragmenten waarvan deze diepgeleerde maar tevens sombere en kwaadwillige man zich het vaderschap toekent. Me dunkt dat deze afvallige priester zich voorgenomen had een verslag te schrijven van waargebeurde verhalen, met een feitelijke voorstelling van zaken, waarin hij zijn eigen personage niet minder dan de andere zou sparen, maar hij er integendeel plezier in zou hebben gehad om zichzelf, met cynische zelfspot te bekladden met schaduwzijden en schurkenstreken.

Maar zijn ongeregeld leven heeft hem hoogstwaarschijnlijk doen verzaken aan zijn schrijvelaars intenties, en hij genoeg heeft genomen slechts enkele bladzijden na te laten, die niettemin van groot belang blijken voor de geschiedenis van Malpertuis.

De titel die hij aan het begin van dit verhaal gaf, heb ik behouden, en geef die hier ongewijzigd weer:

DEEL I

ALECTA

INLEIDEND HOOFDSTUK HET VISIOEN VAN ANACHARSIS

*Al bouwt ge kerken en paalt ge de wegen met
kapellen en kruisen af, ge zult niet beletten dat
de oude Thessalische goden herrijzen in liederen
van dichters en boeken van geleerden.*

Hawthorne⁷

*De mist scheurde aan flarden en het eiland, dat de
woeste branding al van verre aankondigde doemde thans
zo schrikwekkend op, dat de schipper Anacharsis die het
roer stevig omklemde, het van angst uitgilde.*

*Urenlang reeds ging zijn tartaan⁸, de « Fena », haar
ondergang tegemoet, aangetrokken door de dodelijke zeil-
steen⁹ van de monsterlijke rots, waar hoge vale golven te-
genaan beukten, en die met woest vlamrende bliksems
bekroond was.*

.....
7 Nathaniel Hawthorne (Salem 1804 – Concord 1864) Amerikaans schrijver en diplomaat. Zijn oeuvre bestaat uit romans en korte verhalen die zich veelal afspelen in de koloniale periode van de Verenigde Staten. De thematiek van zijn werk behelst de ethische problemen van zonde, straf en verzoening. Zijn hoofdwerk is *The Scarlet Letter*.

8 Tartaan: klein schip in de Middellandse Zee, met grote mast en driehoekig zeil, en een kleine mast achterop.

9 Een zeilsteen is een natuurlijke permanente magneet.

Anacharsis gilde, want hij was bang voor de dood die hij sinds de dageraad rondom hem ontwaarde. Zijn stuurman Mirales was door de omgevallen mast gedood, en wanneer het kleine schip naar stuurboord overhelde en het ingeslagen water terugvloeide, zag hij het lijk van de scheepsjongen Estopoulos met het hoofd gekneld in een spuigat.

Sedert de vorige avond gehoorzaamde de « Fena » niet meer aan het roer, en de schipper manoeuvreerde dan ook louter instinctief.

Hij beseftte dat hij volledig uit koers was geslagen, zowel door de drift als door de tegenwind en de vreemde getijden. Hij kon zich niet herinneren het eiland ooit gezien te hebben, al was hij sinds jaren met deze zee vertrouwd.

Vanuit dat dodelijke land, zo dichtbij al, walmdde de afschuwelijke stank van de driewerf vervloekte Anagyris-struiken,¹⁰ waardoor hij begreep dat er onzuivere geesten in dit avontuur verwickeld waren.

Hij geraakte daar volkomen van overtuigd toen hij boven de klippen gedaanten zag zweven. Ze vertoonden weerzinwekkende menselijke houdingen en de meeste waren reusachtig van gestalte.

Afgaande op het krachtig lichaam van de enen en de relatieve schoonheid van anderen, waren ze van verschillend geslacht. Ook de afmetingen verschilden; sommigen leken zelfs bijna normaal, anderen leken dwergachtig en misvormd, maar het kan zijn dat de afstand een rol speelde bij zulk verschil in grootte.

.....
10 De Anagyris foetida is een struik van 1 tot 3 m hoog. De plant, die uiterst giftig is, verspreidt een onaangename etterige geur wanneer de stengels worden gebroken of de bladeren worden verfrommeld.

Allen waren roerloos, en staarden naar het woeste zwerk¹¹ wolken, verstard als in een afschuwelijke wanhoop.

– Lijken, zei de zeeman met een snik, lijken zo groot als bergen!

En in afgrijzen wendde hij zijn blik af van één ervan die, niettegenstaande haar ontzaglijke starheid, door-drongen bleef van een onbeschrijflijke majesteit.

Een andere verschijning zweefde niet maar leek aan de rots vastgeankerd. Ze kromp ineen van angst en onmenselijk leed, haar zij gaapte als een rotskloof; en alleen zij scheen nog afgrijselijke stuiptrekkingen van leven en beweging te hebben behouden. Een schaduw zweefde boven haar, maar doordat nevelflarden er zich telkens meester van maakten, kon de schipper ze geen duidelijke eigenheid toekennen. Wel zou hij gezworen hebben dat het om een vogel van kolossale afmetingen ging. Hij wiekte op en neer naargelang de sterkte van de orkaan. Het was duidelijk dat hij met woeste gretigheid over de vastgekluisterde gestalte waakte. Op een bepaald ogenblik dook hij uit de hoogte neer op de spokerige prooi en reet ze met klauwen en bek onmeedogend open.

Een draaikolk greep de tartaan, liet haar als een speelbal rondtollen en sloeg haar uit de branding. De bezaan¹² en de boegspriet knapten af en het lijk van de scheepsjongen vloog over boord.

Een stuk masthout stortte op Anacharsis neer en trof hem in de nek.

.....

11 Een zwerk is een geheel van grote drijvende wolken

12 De bezaan is de achterste mast van een zeilschip

Een tijdlang was hij buiten kennis en toen hij weer tot bij zinnen kwam, had hij het roer losgelaten en klampte hij zich vast aan de stomp van de mast.

Hij zag het eiland niet meer, dat door de mist opgeslorpt was, evenmin als de afzichtelijke zwevende vormen, doch een woeste gedaante boog zich over hem.

Hij gilde eens te meer bij het zien van de wrede blik en de opgetrokken lippen, maar even later begreep hij dat hij niets te vrezen had, want ze behoorden toe aan een boegbeeld dat, hoe lelijk ook, geen moorddadige bedoelingen koesterde.

Het beeld verhief zich boven een hoog en scherp voorstevan, dwarsscheeps aan bakboord; een ogenblik later kreeg de «Fena» een geweldige stoot in de flank en zonk.

Aan boord van het aanvarend schip had men de schipper opgemerkt en een handig uitgeworpen enterhaak ontrukte hem aan het grote zeegevaar.

Anacharsis leed geweldig, zijn ribben waren gebroken en een ontstellende pijn sloeg door zijn heupen: bloed doordrenkte zijn haar en baard, maar toch glimlachte hij toen hij merkte dat hij op een matrozenbrits lag in een benepen kajuit, verlicht door een lantaren die vastzat aan een cardan¹³. Enkele mannen bekeken hem terwijl ze onder elkaar praatten.

Een van hen, een zwaargebouwde donkere kerel, krabde besluiteloos in zijn dichte zwarte haardos.

– De duivel mag me halen als ik verwacht had in

.....
13 Cardan: constructie met twee haaks op elkaar staande assen, in de binnenvaart gebruikt om voorwerpen min of meer 'waterpas' te houden, zoals olielampen en kompassen.

deze wateren een verdomde tartaan tegen te komen! brulde hij. Wat weet ge daarop te zeggen?

Degene tot wie hij zich richtte leek niet minder verrast.

– Hij moet ondervraagd worden, gromde hij, maar hij zal wel één of ander koeterwaals spreken waar we geen barst zullen van snappen. Roep die schurk van een Doucedame: het is een geleerde, en als hij niet zo zat als een Zwitser is, kan hij er voorzeker iets uit opmaken.

Anacharchis zag een vette kerel naderen met een zelfmelachtig gezicht, schele en loense ogen, die hem als welkom zijn tong uitstak.

Terstond sprak hij hem aan in de taal van de eilandbewoners van de archipel, die ook de taal van de schipper was.

– Wat komt ge hier doen?

Anacharsis ondervond veel moeite om zijn gedachten bijeen te houden en meer nog om te spreken, want het was alsof zijn borst door een berg verpletterd werd, maar hij verbeet de pijn om zijn redders ter wille te zijn.

Zo goed en zo kwaad het ging, vertelde hij zijn verhaal, hoe hij uit koers geslagen was en hoe een geweldige storm de «Fena» ver buiten de vertrouwde wateren meegesleurd had.

– Zeg mij hoe ge heet, beval de man die men Doucedame noemde.

– Anacharsis!

– Hé? Herhaal! riep de dikkerd.

– Ik zei Anacharsis... Het is de naam die bij ons van vader op zoon overgaat.

– God op aarde! vloekte de andere, zich naar zijn gezellen kerend.

– *Wat maakt u dat uit, Doucedame? vroeg een hunner.*

– *Ik mag mijn slaapmuts doorslikken als dat geen voorteken is!*

– *Leg dat maar eens uit, vetzak! beval de donkere kerel.*

– *Een beetje geduld, Mijnheer Anselmus, weder-voer de dikkerd, met naar spot zwemende eerbied, ik moet mijn geheugen aanspreken en ook mijn kennis...*

– *Naar de duivel met beide, aan de galg ontsnapt stuk schoolmeester! donderde Mijnheer Anselmus.*

– *Anacharsis, lichtte Doucedame toe, terwijl hij plechtig boog naar een onzichtbaar iemand, is de naam van de Scythische wijsgeer die, na de Attische archipel te hebben doorkruist, in de zesde eeuw voor Christus te Athene opdook, waar hij de Demetercultus¹⁴, en inbegrepen die van Pluto wou introduceren. Dat kwam hem duur te staan, want men mengt zich niet altijd ongestraft in godenzaken. Hij werd gewurgd.*

De schipper van de «Fena» die van die praatjes niets verstond, maar zijn krachten voelde afnemen, onderbrak hem om te spreken over de vervaarlijke gestalten die hij in de mist op het eiland ontwaard had.

Daarop begon Doucedame te schreeuwen en met de armen te zwaaien.

.....
14 De oudste bekende mysteriecultus is die van Eleusis in de 7e eeuw v. Chr., waarbij Demeter en haar dochter werden vereerd. Deze mysteriecultus uit de oud-Griekse en Romeinse religie was alleen toegankelijk voor ingewijden, deze kon zo een persoonlijke band met de cultusgod ontwikkelen en bepaalde kennis opdoen. Door inwijding en deelname aan de cultus, geloofde men dat de levenskwaliteit en het leven na de dood beter zou zijn.

– *We zijn er! grijnsde hij. Ik beloof u een volle karrenvracht goud, vrienden. Anacharsis, woordvoerder van de goden, heeft op zijn laatste afstammeling beroep gedaan om zijn opdracht te volbrengen. Aha! voor de schimmen tellen eeuwen noch millennia!*

Meneer Anselmus keek heel ernstig.

– *Laat hem nauwkeurig de laatste koers van zijn tartaan opgeven, beval hij.*

– *Pal zuid, mompelde de gekwetste, toen Doucedame de vraag vertaald had.*

– *En nu?*

– *We kunnen ons niet veroorloven nutteloze passagiers mee te nemen, besloot Anselmus.*

– *Er staat geschreven dat Anacharsissen gewurgd moeten eindigen! schaterlachte de dikke Doucedame.*

Anacharsis begreep die woorden niet, maar las zijn lot op het onverstoortbaar aangezicht van de mannen aan wie hij een levensuur te danken had.

Hij murmelde een gebed dat hij evenwel op deze wereld niet beëindigen kon.

